

JUDr. ROBERT PELIKÁN, Ph.D.
MINISTR SPRAVEDLNOSTI ČR

V Praze dne
Čj. MSP-599/2015-OD-SPZ/6
Počet listů: 3
Přílohy: 1/spis

Nejvyšší soud ČR
Burešova 20
657 37 Brno

Věc: obv. zemřelý A.H. - stížnost pro porušení zákona

Příloha: - rehabilitační spis býv. Vojenského obvodového soudu v Brně sp. zn. 1 Rt 262/90

Podle § 266 odst. 1 trestního řádu podávám ve prospěch obviněného zemř. A.H.,

stížnost pro porušení zákona

proti usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 16.5.1991, sp. zn. 1 Rtv 262/90, které nabylo právní moci dne 16.5.1991.

Rozsudkem býv. Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 15.12.1953, sp. zn. T 94/53, byl obviněný zemř. A.H. uznán vinným trestným činem vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) trestního zákona č. 86/1950 Sb., kterého se měl dopustit tím způsobem, že

dne 29.10.1953 u svého útvaru v Radvanicích po nástupu vojenské základní služby odmítl si obléci vojenský stejnokroj a konat vojenskou službu s odvoláním na své náboženské přesvědčení Svědka Jehovova.

Pro trestný čin vyhýbání se služební povinnosti dle § 270 odst. 1 písm. b) trestního zákona č. 86/1950 Sb. byl odsouzen k trestu odnětí svobody vyměřeného podle trestní sazby § 270 odst. 1 písm. b) trestního zákona č. 86/1950 Sb. v trvání 2 roků a 6 měsíců nepodmíněně. Podle § 43 trestního zákona č. 86/1950 Sb. byl vysloven trest ztráty čestných práv občanských a ztráty práv uvedených v § 44 odst. 2 trestního zákona č. 86/1950 Sb. na dobu 3 let. Současně byl obviněný povinen nahradit náklady trestního řízení zálohované státem.

Rozsudek býv. Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 15.12.1953 sp. zn. T 94/53 nabyl právní moci dnem 15.12.1953, když obviněný H. a vojenský prokurátor se vzdali práva odvolání.

Dne 19.11.1990 podal obviněný A. H. u Vojenského obvodového soudu v Brně žádost o soudní rehabilitaci ve smyslu zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., která byla býv. Vojenskému obvodovému soudu v Brně doručena dne 20.11.1990. V žádosti o zahájení řízení o soudní rehabilitaci obviněný A.H. uvedl, že považuje svoje odsouzení rozsudkem býv. Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 15.12.1953 za přísné a žádá o jeho zrušení, neboť odmítl nastoupit vojenskou službu z náboženských důvodů. V období od 20.10.1953 do 11.5.1955 si odpykával trest v nápravně výchovném táboře Jáchymov, propuštěn z výkonu trestu byl na základě amnestie prezidenta republiky z roku 1955.

V rehabilitačním řízení býv. Vojenský obvodový soud v Brně usnesením ze dne 16.5.1991, sp. zn. 1 Rtv 262/90, které nabylo právní moci vyhlášením dne 16.5.1991, rozhodl tak, že rozsudek býv. Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 15.12.1953, sp. zn. T 94/53, podle § 14 odst. 1 písm. f) zákona č. 119/1990 Sb. zrušil ve výroku o trestu a podle § 14 odst. 3 zákona č. 119/1990 Sb. zrušil všechna další rozhodnutí na zrušenou část obsahově navazující, pokud vzhledem ke změnám, k nimž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Usnesení býv. Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 16.5.1990, sp. zn. 1 Rtv 262/90, které nabylo právní moci dne 16.5.1991, bylo nesprávně odůvodněno stanoviskem, že výrok o vině z rozsudku býv. Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 15.12.1953, sp. zn. T 94/53, byl v souladu se zákonem, s tím, že býv. Nižší vojenský soud v Brně provedl dokazování u hlavního líčení v potřebném rozsahu a správně zjistil skutkový stav trestní věci. Shodně jako správné bylo shledáno také právní posouzení spáchaného skutku, neboť obviněný A. H. se sám doznal, že vojenskou službu nenastoupil z náboženských důvodů. Proto podle názoru býv. Vojenského obvodového soudu v Brně nelze ničeho vytknout býv. Nižšímu vojenskému soudu v Brně, když obviněného A. H. uznal vinným na podkladě správného skutkového zjištění, ze spáchání trestného činu vyhýbání se služební povinnosti. Výrok o vině byl shledán správným, bývalý Vojenský obvodový soud v Brně pouze konstatoval, že shledává jako nezákonný výrok o trestu z odsuzujícího rozsudku býv. Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 15.12.1953, sp. zn. T 94/53, kdy uvedl, že ve zrušené části napadeného rozsudku došlo k převaze přísné generální prevence – nepřiměřené represe - na úkor přísně individuálního hlediska při ukládání trestu ve vztahu k osobě pachatele a okolnostem celého případu.

Po zrušení rozsudku bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 15.12.1953, sp. zn. T 94/53, výše citovaným usnesením bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 16.5.1991, sp. zn. 1 Rtv 262/90, nařídil bývalý vojenský obvodový soud hlavní líčení na den 20.6.1991, kdy provedl nové dokazování, vyslechl jako svědka J.N., který vypovídal k událostem z roku 1953 a ke způsobu, jakým měl obviněný zemř. A. H. nastoupit výkon základní vojenské služby. Svědek J. N. objasnil, že A.H. byl velmi slabý, fyzicky nezdatný a podle nejen jeho názoru neměl vykonávat žádnou vojenskou službu. Výpověď uvedeného svědka byla shledána v souladu s doplněným dokazováním, zejména s lékařskými zprávami, které si býv. Vojenský obvodový soud v Brně k hlavnímu líčení vyžádal a konstatoval.

Na základě provedeného a doplněného hlavního líčení byl býv. Vojenským obvodovým soudem v Brně vydán dne 20.6.1991 rozsudek sp. zn. 1 Rtv 262/90, který nabyl právní moci

dne 9.7.1991 a jímž býv. Vojenský obvodový soud v Brně rozhodl tak, že při nezměněném výroku o vině trestným činem vyhýbání se služební povinnosti dle § 270 odst. 1 písm. b) trestního zákona č. 86/1990 Sb. z rozsudku býv. Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 15.12.1953, sp. zn. T 94/53, se podle § 24 odst. 1 písm. a) trestního zákona upouští od potrestání obviněného A. H..

Citovaný rozsudek bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 20.6.1991, sp. zn. 1 Rtv 262/90, byl ve stručnosti odůvodněn tím, že při rozhodování o uložení trestu v novém hlavním líčení dne 20.6.1991 vycházel soud z ustanovení § 23 odst. 1 trestního zákona a § 31 odst. 1 trestního zákona, tedy že vycházel při úvaze o trestu z posouzení konkrétního stupně společenské nebezpečnosti spáchaného činu pro společnost, přihlížel k možnostem nápravy obviněného a jeho osobním poměrům. V neposlední řadě také hodnotil možnost zabránit obviněnému v dalším páčání trestné činnosti a vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život. Ve smyslu uvedených hledisek poté dospěl k závěru, že byly splněny zákonné podmínky § 24 odst. 1 písm. a) trestního zákona pro upuštění od potrestání, a to vzhledem k okolnostem případu a k současné právní úpravě plnění branné povinnosti osobami, které nemohou vykonávat vojenskou službu z důvodu svého náboženského přesvědčení. Společenská nebezpečnost byla tak výrazným způsobem snižována okolností, že obviněný byl neschopen vykonávat vojenskou činnou službu, a proto, vzhledem k povaze spáchaného činu a k dosavadnímu životu pachatele, lze důvodně očekávat, že projednání věci před soudem postačí k jeho nápravě.

Usnesením býv. Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 16.5.1991, sp. zn. 1 Rtv 262/90, pravomocným dne 16.5.1991, byl porušen zákon v ustanoveních § 1 odst. 1, odst. 2 a § 14 odst. 1 písm. d), odst. 3 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., a dále v ustanoveních § 2 odst. 5, odst. 6 trestního řádu, ve znění účinném do 31.12.1992, a to ve vztahu k ustanovení § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona. V návaznosti na citované usnesení je vadný rovněž rozsudek téhož soudu ze dne 20.6.1991, sp. zn. 1 Rtv 262/90.

Podle § 1 zákona č. 119/1990 Sb., ve znění zákona č. 47/1991 Sb., bylo účelem zákona o soudní rehabilitaci zrušit odsuzující soudní rozhodnutí za činy, které v rozporu s principy demokratické společnosti respektující občanská a politická práva a svobody zaručené Ústavou a vyjádřené v mezinárodních dokumentech a mezinárodních právních normách, zákon označoval za trestné, umožnit rychlé přezkoumání případu osob takto protiprávně odsouzených v důsledku porušování zákonnosti na úseku trestního řízení, odstranit nepřiměřené tvrdosti v používání represe, zabezpečit neprávem odsouzeným osobám společenskou rehabilitaci a přiměřené hmotné odškodnění a umožnit ze zjištěných nezákonností vyvodit důsledky proti osobám, které platné zákony vědomě nebo hrubě porušovaly.

Podle § 1 odst. 2 citovaného zákona o soudní rehabilitaci, činy, které směřovaly k uplatnění práv a svobod občanů zaručených ústavou a vyhlášených ve Všeobecné deklaraci lidských práv a v navazujících mezinárodních paktech o občanských a politických právech, byly československými trestními zákony prohlášeny za trestné v rozporu s mezinárodním právem a mezinárodnímu právu také odporovalo jejich trestní stíhání a trestání.

Podle § 14 odst. 1 písm. d) zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zjistí-li soud v přezkumném řízení, že přezkoumávané rozhodnutí je vadné

zejména proto, že skutek byl uznán trestným v rozporu s tehdy platným zákonem, zruší rozhodnutí zcela nebo v části, v níž je vadné.

Podle § 14 odst. 3 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zruší-li soud původní rozhodnutí podle odstavce 1, zruší zároveň všechna další rozhodnutí na původní rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž zrušením došlo, pozbyla podkladu.

Podle § 2 odst. 5 trestního řádu, v tehdy účinném znění, orgány činné v trestním řízení postupují tak, aby byl zjištěn skutečný stav věci, a při svém rozhodování z něho vycházejí. Objasňují se stejnou pečlivostí okolnosti svědčící proti obviněnému i okolnosti, které svědčí v jeho prospěch, a provádějí v obou směrech důkazy, nevyčkávajíce návrhu stran. Doznání obviněného nezavazuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat a všemi dosažitelnými prostředky ověřit všechny okolnosti případu.

Podle § 2 odst. 6 trestního řádu, v tehdy účinném znění, orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého přesvědčení, založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.

Podle § 270 odst. 1 písm. b) trestního zákona č. 86/1950 Sb. se trestného činu vyhýbání se služební povinnosti dopustil ten, kdo se úmyslně vyhýbal plnění služební povinnosti tím, že se odvolával na náboženské nebo jiné přesvědčení.

Podle § 2 odst. 3 tr. řádu č. 87/1950 Sb. bylo úkolem soudu v trestním řízení zejména spravedlivé rozhodování v trestních věcech.

Bývalý Vojenský obvodový soud v Brně se v rámci rehabilitačního řízení těmito ustanoveními důsledně neřídil. Rehabilitace byla zúžena pouze na výrok o trestu a bez náležité pozornosti byl ponechán výrok o vině, i když smyslem zákona o soudní rehabilitaci je rehabilitovat, a to nejen právně, ale i morálně co nejvíce těch, kteří v období totalitního režimu trpěli a byli pronásledováni.

V dané věci lze konstatovat, že došlo k porušení zákona tím, že rozsudek bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 15.12.1953, sp. zn. T 94/53, byl zrušen pouze ve výroku o trestu podle § 14 odst. 1 písm. f) zákona č. 119/1990 Sb. a bez náležité pozornosti byl ponechán v platnosti výrok o vině, když rehabilitační senát v odůvodnění svého rozhodnutí konstatoval, že výrok o vině ze zmiňovaného rozsudku je správný, jelikož býv. Nižší vojenský soud v Brně provedl dokazování v potřebném rozsahu a správně zjistil skutkový stav. Třebaže lze souhlasit s názorem, že skutkový stav byl spolehlivě zjištěn a bylo možno z něj vycházet, rehabilitační senát se plně spolehl na právní hodnocení provedené v roce 1953 a nezabýval se dostatečně obhajobou obviněného, jíž nehodnotil v kontextu ústavně zaručených osobnostních práv, ač bylo jeho povinností provést ústavně konformní výklad i starších trestněprávních norem a zajistit účel rehabilitačního řízení deklarovaný v § 1 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb.

Účel rehabilitačního řízení nebyl v důsledku vadného postupu bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně naplněn. Tento soud náležitě nevážil, že obviněný A. H. svým jednáním toliko uplatnil právo na svobodu svědomí zaručené tehdejší Ústavou (ústavním zákonem č. 150/1948 Sb.). Pokud by tak učinil, shledal by, že skutek uvedený v obžalobě vojenského prokurátora není a nebyl trestným činem pro absenci jeho imanentního znaku –

protiprávnosti. Právo na svobodu svědomí přitom nelze zaměňovat se svobodou víry, ani se svobodou náboženskou, když zejména motiv jednání pod imperativem svědomí je v případě odmítání vojenské služby nutno považovat za určující. V tomto směru lze odkázat na nález Ústavního soudu ze dne 26.3.2003, sp. zn. Pl. ÚS 42/02, podle něhož výklad i sebestarších trestněprávních norem, je-li díky využitelnému procesnímu prostředku prováděný soudem dnes s důsledky pro posouzení trestního postihu osoby, tedy s důsledky zasahujícími do osobní sféry takové osoby, nemůže být proveden bez ohledu na dnes platné konstitutivní hodnoty a principy demokratického právního státu tak, jak jsou vyjádřeny v ústavním pořádku České republiky. Jen takto omezeně, hodnotově diskontinuálně, lze chápat kontinuitu se „starým právem“, jehož aplikace (zákonost) je předmětem soudobého řízení o stížnosti pro porušení zákona. Svoboda svědomí se projevuje v rozhodnutích jednotlivce učiněných v určitých konkrétních situacích, tedy „tady a teď“, pocíťovaných jako hluboce prožitá povinnost. Strukturálním znakem svědomí je kromě souvztažnosti k normě a zároveň k situaci i osobní prožitek bezpodmínečné povinnosti. Svoboda svědomí přitom patří k tzv. základním právům absolutním, tj. takovým, která nelze omezit obyčejným zákonem. Tento charakter práva na svobodu svědomí nemůže změnit ani skutečnost, že tzv. Ústava 9. května č. 150/1948 Sb. sice v § 15 svobodu svědomí deklarovala, avšak zároveň ji negovala tím, že stanovila, že svoboda svědomí nemůže být důvodem k odepření splnění občanské povinnosti, kterou stanovil obyčejný zákon. Odepřela tedy svobodě svědomí charakter tzv. absolutního práva, když toto nové omezení svobody svědomí přerušilo kontinuitu chápání svobody svědomí jakožto absolutního práva tak, jak ji chránila již Ústavní listina z roku 1920.

Vzhledem k průběhu přezkumného rehabilitačního řízení mám za to, že je na místě, aby Nejvyšší soud sám rozhodl o návrhu na rehabilitaci a tedy zrušil podle § 14 odst. 1 písm. d) zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb. v celém rozsahu rozsudek bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 15.12.1953, sp. zn. T 94/53, protože skutek byl uznán trestným v rozporu s tehdy platným zákonem, a to Ústavou 9. května (ústavním zákonem č. 150/1948 Sb.) a zrušil zároveň všechna další rozhodnutí na původní rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž zrušením došlo, pozbyla podkladu. Nejvyšší soud ostatně podobně rozhodl již v minulosti např. svým rozsudkem ze dne 1.7.2014, sp. zn. 7 Tz 19/2014.

S přihlédnutím k důkazní i procesní situaci, kdy kvůli úmrtí A. H. a dalším okolnostem nepřipadá v úvahu jakékoliv doplňování dokazování, se domnívám, že je možné a vhodné, aby Nejvyšší soud též sám rozhodl o zproštění obviněného obžaloby podle § 226 písm. b) trestního řádu, poněvadž ze všech shora uvedených skutečností je zřejmé, že v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem. Takto Nejvyšší soud už rovněž v minulosti rozhodoval, a to např. rozsudkem ze dne 26.4.2001, sp. zn. 11 Tz 28/2001.

Na základě výše uvedených skutečností **n a v r h u j i**, aby Nejvyšší soud ČR:

- 1) podle § 268 odst. 2 tr. řádu vyslovil, že usnesením býv. Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 16.5.1991, sp. zn. 1 Rtv 262/90, byl v neprospěch obviněného zemřelého A. H. porušen zákon v ustanoveních § 1 odst. 1, odst. 2 a § 14 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., ve vztahu k ustanovení § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona,
- 2) podle § 269 odst. 2 tr. řádu napadené usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 16.5.1991, sp. zn. 1 Rtv 262/90, zrušil a dále zrušil i všechna rozhodnutí na

toto usnesení obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, zejména pak rozsudek bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 20.6.1991, sp. zn. 1 Rtv 262/90,

- 3) a dále postupoval podle § 271 odst. 1 tr. řádu a za použití § 226 písm. b) tr. řádu zprostil obviněného zemřelého A. H. obžaloby vojenského prokurátora pro skutek spočívající v tom, že dne 29.10.1953 u svého útvaru v Radvanicích po nástupu vojenské základní služby odmítl si obléci vojenský stejnokroj a konat vojenskou službu s odvoláním na své náboženské přesvědčení Svědka Jehovova, jímž měl spáchat trestný čin vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona, neboť v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem.

JUDr. Robert Pelikán, Ph.D.
ministr spravedlnosti ČR

Nejvyšší soud rozhodl pod sp. zn.: [6 Tz 66/2016](#)